

*Данилюк Леся Романівна*  
кандидатка юридичних наук,  
Прикарпатський національний університет  
імені Василя Стефаника,  
викладачка кафедри трудового,  
екологічного та аграрного права

## **ПОНЯТТЯ ЕКОЛОГО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН, ЇХ ОБ'ЄКТ І СУБ'ЄКТИ**

Еколого-інформаційні правовідносини – це врегульовані актами міжнародного законодавства, Конституцією, законами і підзаконними нормативно-правовими актами України суспільні відносини, які виникають в процесі екологічного інформаційного забезпечення та реалізації права на вільний доступ до інформації про стан довкілля.

Об'єктом еколого-інформаційних правовідносин є екологічна інформація. У п. 3 ст. 2 Орхуської конвенції [1] вона тлумачиться як будь-яка інформація в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи будь-якій іншій матеріальній формі про: а) стан таких складових навколишнього середовища, як повітря і атмосфера, вода, ґрунт, земля, ландшафт і природні об'єкти, біологічне різноманіття та його компоненти, включаючи генетично змінні організми, та взаємодію між цими складовими; б) фактори, такі як речовини, енергія, шум і випромінювання, а також діяльність або заходи, включаючи адміністративні заходи, угоди в галузі навколишнього середовища, політику, законодавство, плани і програми, що впливають або можуть впливати на складові навколишнього середовища, зазначені вище в підпункті а), і аналізі затрат і результатів та інший економічний аналіз і припущення, використані в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища; с) стан здоров'я та безпеки людей, умови життя людей, стан об'єктів культури і споруд тією мірою, якою на них впливає або може вплинути стан складових навколишнього середовища або через ці складові, фактори, діяльність або заходи, зазначені вище в підпункті б).

Поняття екологічної інформації було закріплене в українському законодавстві в результаті підписання Орхуської конвенції, тому його визначення, яке міститься у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2] цілком відповідає вищеподаному, хоча й має дещо інше, об'ємніше формулювання.

Так, згідно з ч. 1 ст. 25 цього Закону, інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) – це будь-яка інформація в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про: стан навколишнього природного середовища чи його об'єктів – землі, вод, надр, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу та рівні їх забруднення; біологічне різноманіття і його компоненти, включаючи генетично видозмінні організми та їх взаємодію із об'єктами навколишнього природного середовища; джерела, фактори, матеріали, речовини, продукцію, енергію, фізичні фактори (шум, вібрацію, електромагнітне випромінювання, радіацію), які впливають

або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей; загрозу виникнення і причини надзвичайних екологічних ситуацій, результати ліквідації цих явищ, рекомендації щодо заходів, спрямованих на зменшення їх негативного впливу на природні об'єкти та здоров'я людей; екологічні прогнози, плани і програми, заходи, в тому числі адміністративні, державну екологічну політику, законодавство про охорону навколишнього природного середовища; витрати, пов'язані із здійсненням природоохоронних заходів за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища, інших джерел фінансування, економічний аналіз, проведений у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля.

Також поняття інформації про стан довкілля (екологічної інформації) міститься у ч. 1 ст. 13 Закону України «Про інформацію» [3], відповідно до якої це відомості та/або дані про: стан складових довкілля та його компоненти, включаючи генетично модифіковані організми, та взаємодію між цими складовими; фактори, що впливають або можуть впливати на складові довкілля (речовини, енергія, шум і випромінювання, а також діяльність або заходи, включаючи адміністративні, угоди в галузі навколишнього природного середовища, політику, законодавство, плани і програми); стан здоров'я та безпеки людей, умови життя людей, стан об'єктів культури і споруд тією мірою, якою на них впливає або може вплинути стан складових довкілля; інші відомості та/або дані.

Виходячи з ст. 12 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [4], суб'єктами відносин у сфері доступу до публічної інформації є: 1) запитувачі інформації – фізичні, юридичні особи, об'єднання громадян без статусу юридичної особи, крім суб'єктів владних повноважень; 2) розпорядники інформації – суб'єкти, визначені у статті 13 цього Закону; 3) структурний підрозділ або відповідальна особа з питань доступу до публічної інформації розпорядників інформації.

Згідно з ч. 2 ст. 13 Закону, розпорядниками публічної інформації є не лише суб'єкти вказані в ч. 1 ст. 13, але й суб'єкти господарювання, які володіють: 1) інформацією про стан довкілля; 2) інформацією про якість харчових продуктів і предметів побуту; 3) інформацією про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що сталися або можуть статися і загрожують здоров'ю та безпеці громадян; 4) іншою інформацією, що становить суспільний інтерес (суспільно необхідною інформацією).

Зважаючи на викладене та з огляду на специфіку еколого-інформаційних правовідносин, їх суб'єктами є: 1) запитувачі екологічної інформації; 2) розпорядники екологічної інформації та їх структурні підрозділи або відповідальні особи з питань доступу до відповідної інформації; 3) населення в цілому.

Виділення останнього суб'єкта правовідносин щодо екологічного інформаційного забезпечення зумовлено особливостями цих відносин та існуючими способами забезпечення доступу до екологічної інформації.

Зокрема такий доступ може забезпечуватися шляхом систематичного та оперативного оприлюднення інформації (в офіційних друкованих виданнях, на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет, на єдиному державному веб-порталі відкритих даних, на інформаційних стендах, будь-яким іншим способом) – так званий активний спосіб забезпечення доступу до інформації та шляхом надання інформації за запитами на інформацію – пасивний спосіб забезпечення доступу до інформації [5].

Власне населення може виступати суб'єктом еколого-інформаційних правовідносин при активному способі забезпечення доступу до інформації. Фактично тоді, коли екологічне інформаційне забезпечення здійснюється органами державної влади та органами місцевого самоврядування шляхом оприлюднення екологічної інформації в межах їх повноважень.

На усіх інших розпорядників екологічної інформації, вимоги Закону України «Про доступ до публічної інформації» поширюються лише в частині оприлюднення та надання відповідної інформації за запитами (ч. 3 ст. 13 Закону). В даному випадку йдеться про пасивний спосіб забезпечення доступу до інформації.

Щоправда останнє положення законодавства є дещо необґрунтованим, а саме з приводу підприємств, установ та організацій, функціонування яких може негативно вплинути або впливає на стан навколишнього природного середовища, здоров'я людей (тобто щодо діяльності інших розпорядників інформації). Виникає дискусійне питання чи будуть вони за відсутності інформаційного запиту належним чином доводити (оприлюднювати) екологічну інформацію до заінтересованої громадськості, органів та осіб, які приймають управлінські та інші рішення.

### **Список використаних джерел:**

1. Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція): Конвенція ООН від 25.06.1998 р. Дата оновлення: 27.05.2005. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_015#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text) (дата звернення: 03.03.2021).

2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ. Дата оновлення: 07.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 03.03.2021).

3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 03.03.2021).

4. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. Дата оновлення: 15.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 03.03.2021).

5. Право осіб на доступ до екологічної інформації, розпорядником якої є підприємство. URL: <http://epl.org.ua/human-posts/pravo-osib-na-dostup-do-ekologichnoyi-informatsiyi-rozporядnykom-yakoyi-ye-pidpryyemstvo/> (дата звернення: 03.03.2021).